
Y CYNGOR 2/10/2025

Presenoldeb:**Y Cynghorwyr:** Ioan Thomas (Cadeirydd)

Craig ab Iago, Menna Baines, Beca Brown, Wendy Cleaver, Glyn Daniels, Elwyn Edwards, Elfed Wyn ap Elwyn, Gwion Emyr, Alan Jones Evans, Gwilym Evans, Dylan Fernley, Delyth Lloyd Griffiths, Annwen Hughes, John Brynmor Hughes, Louise Hughes, Medwyn Hughes, Elin Hywel, Nia Wyn Jeffreys, Anne Lloyd Jones, Berwyn Parry Jones, Dawn Lynne Jones, Dewi Jones, Elin Walker Jones, Elwyn Jones, Gwilym Jones, Gareth Tudor Jones, Huw Wyn Jones, June Jones, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Beth Lawton, Dafydd Meurig, Dilwyn Morgan, Dewi Owen, Edgar Wyn Owen, Llio Elenid Owen, Geraint Parry, Nigel Pickavance, Rheinallt Puw, Arwyn Herald Roberts, Beca Roberts, Elfed P Roberts, Gareth A Roberts, John Pughe Roberts, Meryl Roberts, Richard Glyn Roberts, Huw Llwyd Rowlands, Paul Rowlinson, Angela Russell, Dyfrig Siencyn, Peter Thomas, Menna Trenholme, Rhys Tudur, Hefin Underwood, Einir Wyn Williams, Elfed Williams, Gareth Williams, Gruffydd Williams, Sasha Williams a Sian Williams.

Swyddogion:

Dafydd Gibbard (Prif Weithredwr), Dewi Morgan (Pennaeth Cyllid), Iwan Evans (Swyddog Monitro), Dylan Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Catrin Thomas (Cyfarwyddwr Corfforaethol) Carys Fôn Williams (Pennaeth Tai ac Eiddo), Ian Jones (Pennaeth Gwasanaethau Corfforaethol), Aled Gibbard (Pennaeth Adran Blant Dros Dro), Nia Grisdale (Rheolwr Gwasanaeth Cyfreithiol), Vera Jones (Rheolwr Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith) ac Annes Sion (Arweinydd Tîm Democratiaeth).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cyngorydd Elfed Wyn ap Elwyn, Stephen Churchman, Linda Morgan, Dafydd Davies a Jina Gwyrfaï.

2. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 2 Hydref 2025 fel rhai cywir.

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

4. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Cydymdeimlwyd ar Cyngorydd Anne Lloyd Jones, Glyn Daniels a Delyth Lloyd Griffiths sydd wedi cael profedigaeth yn ddiweddar. Nodwyd ymhellach bod y Cyngor yn dymuno cofio am bawb o fewn cymunedau'r sir oedd wedi colli anwyliaid yn ddiweddar. Ymdawelodd y Cyngor fel arwydd o barch a choffadwriaeth.

Croesawyd y Cyngorydd Gwion Emyr, yr Aelod newydd dros Bethel a'r Felinheli i'w gyfarfod cyntaf o'r Cyngor.

Nodwyd llongyfarchiadau i Elfyn Evans o Ddolgellau, am ddod yn ail agos iawn yng nghystadleuaeth Ralio'r Byd yn Saudi Arabia. Ynghyd ag Ifan Dafydd o Redwyr Meirionnydd a ddaeth yn ail yn ras Marathon Eryri eleni.

Bu i longyfarchiadau gael ei nodi i Sinema'r Llusern Hud yn Nhywyn, am ennill Sinema'r Flwyddyn yng Ngwobrau Ffilmiau Annibynnol Prydain yn ddiweddar. Llongyfarchiadau iddynt ar eu llwyddiant a'u cyfraniad pwysig i economi a sin diwylliannol Tywyn a Meirionnydd.

5. MATERION BRYS

Dim i'w nodi.

6. CWESTIYNAU

(Cyhoeddwyd atebion ysgrifenedig yr Aelodau Cabinet i'r cwestiynau ymlaen llaw.)

1. Cwestiwn Y Cynghorydd John Pughe Roberts

O ystyried y rhwymedigaethau statudol o dan Ddeddf Addysg 2002 (a.175) a Cadw Dysgwyr yn Ddiogel (Llywodraeth Cymru, 2021), rhaid i gyrff llywodraethu sicrhau trefniadau diogelu effeithiol, darparu her gadarn, a gwirio bod gweithdrefnau'n cael eu dilyn. Adnabu'r Adolygiad Ymarfer Plant ddiffygion sylweddol, gan gynnwys:

- her a goruchwyliaeth annigonol gan lywodraethwyr;
- gorddibyniaeth ar sicrwydd gan uwch arweinwyr heb wirio hynny;
- hyfforddiant diogelu annigonol;
- cyfathrebu aneglur neu wedi'i oedi gyda'r LADO a'r Awdurdod Lleol.

Er mwyn tryloywder, atebolrwydd a hyder y cyhoedd, gofynnaf i'r Arweinydd gadarnhau nad oes unrhyw unigolyn sy'n gysylltiedig â'r methiannau hyn yn gwasanaethu yn ei Chabinet ar hyn o bryd?

Ateb Yr Arweinydd, Y Cynghorydd Nia Jeffreys

Mae un o aelodau'r Cabinet yn gwasanaethu fel llywodraethwr yn Ysgol Friars, ac mi wn fod yr aelod yn ymddiheuro i'r dioddefwyr am effaith bellgyrhaeddol methiannau'r Corff Llywodraethu sydd wedi'u hamlygu yn adroddiad Cyfiawnder trwy ein Dewrder. Fel Cabinet a Chyngor, rydym yn derbyn yr adroddiad yn llawn. Ein cyfrifoldeb ni bellach yw gweithredu ar holl argymhellion a chanfyddiadau'r adroddiad. Mae dewrder y dioddefwyr yn ein cymell i weithredu'n gyflym ac yn bendant.

Bydd Aelodau hefyd yn ymwybodol fod gennym fersiwn newydd o Gynllun Ymateb wrthi'n cael ei lunio a bydd pob argymhelliad o 'Cyfiawnder trwy ein Dewrder' sydd ynghlwm a llywodraethant ysgolion yn cael sylw manwl fel rhan o'r gwaith hwnnw. Hefyd, rwy'n falch o glywed fod Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi adolygiad o'r gyfundrefn Llywodraethu Ysgolion a byddwn fel Cyngor yn awyddus iawn i gymryd pob rhan posib yn hwnnw.

Bydd angen edrych ar drefniadau llywodraethu'r Cyngor a byddaf yn comisiynu'r Prif Weithredwr i weithio gyda chorff allanol megis y WLGA, a byddwn yn croesawu cydweithio trawsbleidiol ar gyloch gorchwyl y gwaith yma.

Cwestiwn Atodol Y Cynghorydd John Pughe Roberts

Nodwyd fod yr ymateb yma ddim yn rhoi llawer o hygyrdd yn y Cabinet, gofynnwyd am gyfarfod Arbennig o'r Cyngor i edrych i mewn i'r materion yma yn unig, gan holi a fydd hyn yn digwydd.

Ateb yr Arweinydd, y Cynghorydd Nia Jeffreys

Cyn i'r Arweinydd ymateb bu i'r Swyddog Monitro amlygu mai cwestiwn i'r Arweinydd yw'r eitem hon, ac ni all arwain at unrhyw benderfyniad tu hwnt i'r ymatebion hyn.

Ymatebodd yr Arweinydd nad oedd y galwad am gyfarfod arbennig ddim yn benderfyniad penodol iddi, ond ei bod yn hapus i gynnal trafodaeth ar y materion yn yr eitem sydd ar y rhaglen heddiw. Eglurwyd nad oedd yn benderfyniad yr Arweinydd.

Ychwanegodd y Prif Weithredwr o ran yr egwyddor o gynnal y drafodaeth fod 3 pwyllgor penodol ar y mater wedi ei raglennu i fis Ionawr - sef dau Bwyllgor Craffu ac eitem ym Mhwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

2. Cwestiwn Y Cynghorydd Angela Russell

Yn sgil cyhoeddi'r Adolygiad Ymarfer Plant, 'Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder', ac adnabod dros hanner cant o gyfleoedd a gollwyd i ddiogelu'r plant, pa wersi penodol sydd wedi'u dysgu, a pha sicrwydd y gellir ei ddarparu na fydd methiannau systemig o'r fath yn cael eu hailadrodd? Mae'n arbennig o bryderus y dylai llawer o'r gwersi hyn fod wedi cael eu hymgorffori yn dilyn Ymchwiliad Waterhouse.

Ateb Yr Arweinydd, Y Cynghorydd Nia Jeffreys

Diolch am y cwestiwn pwysig a hynod amserol yma, sef ein cyfarfod Cyngor Llawn cyntaf ers cyhoeddi 'Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder' union fis yn ôl - adroddiad sydd yn amlygu'n glir fethiannau'r Cyngor. Fedra'i ddim peidio cydnabod dewrder y dioddefwyr a'r goroeswyr; eu dewrder nhw sydd yn fy ngysur ymlaen i weithredu - wrth gwrs rydym yn derbyn casgliadau'r adolygiad yn llawn ac yn cydnabod yr holl gyfleoedd a gollwyd. Ni ddylai'r methiannau hyn fod wedi digwydd. Rydw i fel Arweinydd y Cyngor yn ymddiheuro i'r dioddefwyr a phawb gafodd eu heffeithio gan y troseddau.

Mae'r gwaith o adfer ac ymateb i'r digwyddiadau hyn ar waith er mwyn gwella a chryfhau trefniadau'r Cyngor. Mae Bwrdd Ymateb wedi'i sefydlu a'i roi ar waith er mwyn craffu a herio a rwy'n hynod o ddiolchgar i'r Cadeirydd Annibynnol, yr Athro Sally Holland am ei her a'i harweiniad cyson.

Rwy'n diolch hefyd i'r nifer helaeth o asiantaethau eraill sy'n sylwedyddion o'r bwrdd – Llywodraeth Cymru, y Comisiynydd Plant, Estyn, Arolygaeth Gofal Cymru, a'r Bwrdd Diogelu Rhanbarthol. Mae eu cyfraniad yn werthfawr iawn.

Rwyf i, a fy nghyd-aelodau cabinet yn aelodau hefyd er mwyn derbyn sicrwydd fod y gwaith yn mynd ymlaen ac i herio, cefnogi a sicrhau adnoddau i gyflawni.

Ers cyhoeddi'r Adroddiad 'Cyfiawnder trwy ein Dewrder', mae Cynllun Ymateb newydd yn cael ei lunio. Mae pob argymhelliad yn cael sylw yn y cynllun gweithredu o dan 7 thema a hynny yn cyd fynd gyda themâu'r adroddiad 'Cyfiawnder trwy ein Dewrder'. Mae'r gwaith wedi cychwyn ac mae llawer mwy i'w wneud.

Mae Grŵp Sicrwydd wedi ei sefydlu gan Weinidogion Cymru, ac ym mis Tachwedd fe wnaeth Arolygaeth Gofal Cymru ac Estyn gynnal adolygiad ar y cyd, gan edrych ar drefniadau diogelu, llais y plentyn, y ffordd rydym yn cydweithio gydag asiantaethau eraill megis yr heddlu, ac ar lywodraethant, hyfforddiant a chefnogaeth staff ar draws yr Adrannau Plant ac Addysg.

Y mwyaf o lygaid ar y gwaith yma y gorau, yn fy marn i ac fe fydd y Cynllun Ymateb newydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a hefyd i Bwyllgorau Craffu Gofal, ac Addysg ac Economi arbennig yn y flwyddyn newydd gan roi cyfle i Gynghorwyr roi eu mewnbwn gwerthfawr.

Mae'n gywilydd cenedlaethol fod argymhellion adroddiad Waterhouse a gyhoeddwyd yn 2000, a Clywch yn 2004 heb eu gweithredu'n llawn. Bydd gwaith di-ildio a diflino gan y Cyngor yma i sicrhau fod argymhellion a chanfyddiadau 'Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder' yn cael eu gwireddu'n llawn, heb esgusodion. Ni fyddaf yn cuddio rhag fy nghyfrifoldeb fel

arweinydd, fy mlaenoriaeth yw adfer ymddiriedaeth a gwneud popeth o fewn ein gallu i ddiogelu plant Gwynedd. Does dim byd yn bwysicach i mi ac i bawb yn ein Sir na diogelwch ein plant.

Dyma enghreifftiau o rai pethau sydd wedi digwydd neu sydd ar waith dros gyfnod amser – samplau bychain iawn yw'r rhain ac mae dros 200 o weithredoedd yn y rhaglen waith manwl y tu cefn i'r Cynllun Ymateb:

Beth sydd eisoes wedi digwydd?	• Archwiliad wedi ei gynnal o achosion lle mae mwy nag un cyfeiriad am bersonau mewn swydd o ymddiriedaeth • Cynyddu amllder ymweliadau ansawdd diogelu ysgolion • 'Grooming' wedi ei ychwanegu i becyn hyfforddi diogelu i ysgolion • Penodi Swyddog Hyrwyddo Diogelu newydd er mwyn codi ymwybyddiaeth o hyfforddiant diogelu ar draws y Cyngor • Mae gweithiwr cymdeithasol yn ymweld â phob plentyn sy'n ymwneud â chyfeiriad ac yn gwrando arnynt.
Beth fydd yn cael ei gyflawni yn y 3 mis nesaf?	• Hyfforddiant i staff i adnabod a chofnodi newidiadau mewn ymddygiad plant all fod yn arwydd o 'grooming' neu gamdriniaeth • Polisi Llais y Plentyn wedi ei ddatblygu a'r cam nesaf fydd ei fabwysiadu'n ffurfiol • Cynyddu adnoddau (staff) o fewn y Tîm Diogelu a Llesiant Addysg • Polisi Canu'r Gloch newydd i'w fabwysiadu'n ffurfiol
Beth sydd yn digwydd yn y 3-12 mis nesaf	• System newydd i ysgolion adrodd ar bryderon yn cael ei gyflwyno • Ymateb i unrhyw newidiadau cenedlaethol i'w cyflwyno yn ystod y cyfnod hwn • Rhaglen hyfforddiant wedi gwreiddio i sicrhau bod Cyngor Gwynedd yn sefydliad 'Trawma Wybodus' • Cyngor Gwynedd yn gweithio at sicrhau statws Sir 'Plentyn Gyfeillgar'

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Angela Russell

Diolch am yr ateb, rhaid cofio ar ôl y Waterhouse Enquiry mai un weithwraig gymdeithasol unig ddewr a ddaeth ar ymchwiliad yn ymlaen. Ond be sy'n wahanol yn fan hyn oedd mai dim gweithwyr cymdeithasol a arweiniodd ond dewrder y plant a arweiniodd i ddod ar ymchwiliad yma ac i dynnu bwli mawr i lawr ac nid staff proffesiynol. Gofynnwyd am sicrwydd fod pawb yn saff mewn ysgolion, gan fod pryder fod yr un bobl yn parhau i wneud y penderfyniadau ar hyn o bryd. Felly o ystyried difrifoldeb y methiant a nodwyd a'r pryderon parhaus ynghylch tryloywder ac atebolrwydd, nid wyf yn fodlon fod adolygiad ymarfer plant wedi ei ateb yn llawn, ac ychwaith yn mynd i'r afael a dyfnder y mater nac wedi adfer hyder y cyhoedd. A wnaiff y Cyngor yn awr cefnogi fy ngalwad, am yr eildro, am ymchwiliad cyhoeddus i'r methiannau diogelu yng Nghyngor Gwynedd er mwyn sicrhau bod pob llais yn cael ei glywed, bod pob tystiolaeth yn cael ei hystyried yn gyhoeddus ac y caiff newid cadarn a chynaliadwy ei gyflawni.

Ateb – Yr Arweinydd, y Cynghorydd Nia Jeffreys

Diolch a nodwyd ei bod yn cytuno ac mai dewrder y dioddefwyr sydd yn gyrru pawb ymlaen i neud gwaith pwysig yma. A chytunwyd gyda'r galwad am ymchwiliad cyhoeddus, gan nodi mai ei gweithred gyntaf fel Arweinydd oedd gwneud yr un galwad. Amlygwyd fod y Cabinet wedi gwneud neud yr un galwad a bod llythyr wedi ei anfon at Eluned Morgan i holi am yr un peth.

3. Cwestiwn Y Cynghorydd Louise Hughes

Mae Sul y Cofio yn ddiwrnod cenedlaethol o fyfyrto dwys, gan anrhydeddu'r rhai a wasanaethodd ac a dalodd yr aberth eithaf dros y Rhyddid rydyn ni'n ei fwynhau heddiw. Mae'n ddyled na allwn byth ei had-dalu. A wnaiff y cyngor hwn gyhoeddi bod parcio am ddim ar Sul y Cofio ym meysydd parcio Cyngor Gwynedd i'r rhai sy'n dymuno talu teyrnged, yn unol ag Awdurdodau Lleol eraill?

Ateb yr Aelod Cabinet dros Amgylchedd, Y Cynghorydd Craig ab Iago

Mae Cyngor Gwynedd yn cydnabod yn llawn arwyddocâd a difrifoldeb Sul y Cofio.

Byddwn yn croesawu trafodaeth gyda'r Cynghorydd Louise Hughes a'r swyddogion perthnasol i ystyried y cais hwn ymhellach.

Byddai'r drafodaeth yn edrych ar ymarferoldeb o allu gweithredu trefniant o'r fath a'r goblygiadau sydd yn gysylltiedig â hynny.

Cwestiwn atodol Y Cynghorydd Louise Hughes

Nodwyd y gobaith am ateb mwy penderfynol a chlir, ond bu iddi gynnig amseroedd penodol ar gyfer y parcio am ddim ar Sul y Cofio.

4. Cwestiwn Y Cynghorydd Rhys Tudur

O ystyried bod:

- Cyngorwyr ar y pwyllgorau craffu a'r pwyllgorau eraill yn y Cyngor yn cynnig sylwadau adeiladol a gwerthfawr ar yr eitemau a drafodir.
- Canfyddiadau a sylwadau'n cael eu cofnodi yn ffurfiol gyda'r bwriad o'u dwyn yn gyflawn i sylw'r Cabinet a'r Swyddogion.
- Yn rhy aml pan ddaw'r eitemau rheini gerbron y Cabinet y cwbl a gofnodir ar raglen y Cabinet yw ychydig frawddegau cwta neu ni chynhwysir unrhyw sylw gan gyngorwyr, ee ar faterion megis
 - Adroddiad ar lesiant staff
 - Strategaeth Toiledau
 - Cynllun Gweithredu Tai
 - Eitemau'r Pwyllgor Polisi Cynllunio.

Onid oes yma ddangos diffyg parch at farn/argraffiadau Cyngorwyr ac anwybyddu llais Aelodau nad ydynt yn aelodau o'r Cabinet?

Ateb yr Aelod Cabinet dros Wasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol, y Cynghorydd Llio Elenid Owen

Diolch am y sylwadau a'r cwestiwn.

Mae cyflwyno unrhyw adroddiad ar gyfer penderfyniad gan y Cabinet yn gofyn am gyflwyno gwybodaeth drylwyr. Mae'n rhaid i'r Cabinet roi ystyriaeth i nifer o ffactorau wrth wneud pob penderfyniad (ee Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, cydraddoldeb, yr iaith Gymraeg, ardrowiad economaidd-gymdeithasol ayyb) yn ogystal a sylwadau unrhyw ymgynghori ee gyda phwyllgor craffu neu'r cyhoedd.

Pan fo pwyllgor neu weithgor wedi ystyried mater cyn iddo gael ei gyflwyno er penderfyniad i'r Cabinet, disgwylir i wybodaeth gael ei gynnwys yn yr adroddiad. Mae canllawiau trylwyr a thempled penodol wedi eu creu ar gyfer cyflwyno adroddiad i'r Cabinet, sy'n mynegi'r uchod yn glir.

Mae'n braf gweld dy sylwadau cadarnhaol am y gwaith craffu, ac rwy'n ymwybodol fod cryn waith wedi ei wneud gan y Pwyllgorau Craffu i finio'r argymhellion a gyflwynir i'r

Aelodau Cabinet. Mae'n bwysig cofio mai sylwadau'r pwyllgor, ac nid unigolion sy'n cael eu cyflwyno.

Yn ogystal, mae gwaith wedi digwydd i ddatblygu trefn lle mae Cadeirydd y Pwyllgor Craffu yn derbyn gwahoddiad i fynychu cyfarfod y Cabinet pan fo eitem wedi ei blaen graffu i ymhelaethu ar drafodaeth a sail penderfyniad y pwyllgor. Mae'n ddyddiau cynnar ar y datblygiad yma, ond rwy'n hyderus ei fod yn gam positif er sicrhau mewnbwn y pwyllgorau craffu.

Rwy'n cydnabod fod anghysondeb yng nghynnwys adroddiadau i Gabinet ar hyn o bryd, mae enghreifftiau da o gyfeirio at waith y crafwyr ac/neu aelodau'r Gweithgor Polisi Cynllunio mewn adroddiadau Cabinet, ac enghreifftiau gwan hefyd. Mae lle i ni fel Aelodau Cabinet edrych ar ei wella i'r dyfodol.

Yn sicr nid oes bwriad i anwybyddu llais Aelodau nad ydynt yn Aelodau Cabinet na dangos diffyg parch at farn ac argraffiadau'r pwyllgorau neu weithgorau perthnasol.

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Rhys Tudur

O ystyried fy mod wedi cyfeirio at achosion annerbyniol ymhle nad oedd yr un sylwad na chofnod o argymhellion y pwyllgorau craffu ar raglenni'r cabinet heb son am gofnodion y pwyllgor craffu. A yw'n ormod gofyn am drefn well ymhle fod y Cabinet o leiaf yn gweld penderfyniadau'r pwyllgor craffu yn ogystal ag argymhellion aelodau unigol o'r pwyllgor ynghyd a chofnodion o'r drafodaeth, er mwyn i aelodau deimlo nad ydynt yn gwastraffu eu hamser nac yn siarad â gwactod wrth gyfrannu a rhoi eu hamser i mewn i drafodaethau craffu hir.

Ateb yr Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol, Y Cynghorydd Llio Elenid Owen

Rhaid i mi anghydweld gyda'r honiad nad oes unrhyw sylwad am argymhellion y pwyllgorau craffu yn yr enghreifftiau a roddwyd. Mae enghraifft dda iawn o gynnwys argymhellion y pwyllgor craffu, ynghyd a chrynodeb o'r drafodaeth yn adroddiad yr Aelod Cabinet Tai ac Eiddo ar y Cynllun Gweithredu Tai, a strategaeth Caffael sydd wedi ei oedi er mwyn cael trafodaethau pellach yn dilyn y Pwyllgor Craffu.

Nid yw'n arferiad, nac yn ymarferol bosib ar bob achlysur, i fod yn cynnwys cofnod llawn y Pwyllgorau Craffu, ac mae hynny oherwydd amseriad mynd o'r pwyllgor craffu i'r Cabinet. Wrth gwrs, nid oes modd cynnwys sylwadau aelodau unigol, gan mai ystyried penderfyniad y pwyllgor fel corff mae'r Aelodau Cabinet.

Cydnabuwyd fod lle i wella ac yn hapus i edrych eto ar ein trefniadau. A phwysleisiwyd nad yw aelodau craffu yn gwastraffu eu hamser a bod eu trafodaethau gwerthfawr yn cael eu hystyried a'u gwerthfawrogi gen i a phob Aelod Cabinet arall.

5. Cwestiwn Y Cynghorydd Elin Walker Jones

A ninnau newydd nodi diwrnod y Rhuban Gwyn, a thrais yn erbyn merched a menywod yn parhau i fod yn argyfwng cenedlaethol, pa gynnydd mae Cyngor Gwynedd wedi ei wneud i ddod yn awdurdod sy'n wybyddus o drawma?

Ateb yr Is-Arweinydd a'r Aelod Cabinet dros Blant a Chefnogi Teuluoedd Menna Trenholme

Diolch am y cwestiwn. Mae'r Cyngor eisoes yn sefydliad achrededig Rhuban Gwyn ers 2022. Eleni, unwaith eto, bu'r cyngor yn rhan o'r ymgyrch honno i ddileu trais yn erbyn merched, genethod a menywod. Canolbwyntiodd yr ymgyrch eleni ar y thema o annog dynion a bechgyn i godi llais yn erbyn trais yn erbyn merched a menywod. Diolch i fy nghyd-aelod y Cynghorydd Llio Elenid Owen, am arwain ar yr ymgyrch honno.

Tu hwnt i Ddiwrnod y Rhuban Gwyn ac yng nghyd-destun yr argyfwng cenedlaethol sy'n parhau o ran trais yn erbyn merched a menywod, mae'n hanfodol ein bod yn gwneud popeth o fewn ein gallu fel Cyngor i weithio mewn modd sy'n diogelu ac yn parchu profiadau'r rhai sy'n byw gyda thrawma. Mae dod yn awdurdod sy'n wybyddus o drawma yn rhan o hynny.

Er ein bod ar ddechrau'r daith fel Cyngor, mae gwaith pwysig eisoes ar y gweill. Yn ddiweddar, cynhaliwyd gwaith mapio ar draws pob adran i ddeall y sefyllfa bresennol. Mae'r ymatebion yn dangos bod diddordeb a chydabyddiaeth o'r angen i ddatblygu dull trawma-wybodus, ac yn adnabod bylchau clir, yn enwedig o ran dealltwriaeth a hyder staff o drawma, a chysondeb hyfforddiant yn y maes.

Serch hynny, mae gennym elfennau cryf i adeiladu arnynt. Mae gwaith ardderchog yn digwydd eisoes mewn gwasanaethau sy'n gweithio'n agos gyda phobl sy'n profi trawma megis gwasanaethau digartrefedd, cefnogi ffoaduriaid a rhai timau o fewn gwasanaethau oedolion a phlant. Mae sector addysg Gwynedd hefyd mewn lle da gyda dros 1,000 o staff ysgolion wedi derbyn hyfforddiant trawma-wybodus lefel staff cyfan, ac mae bron hanner ysgolion y sir bellach â staff sydd wedi cwblhau hyfforddiant Diploma arbenigol.

Fel aelod o'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn, rwyf yn falch o nodi fod y Bwrdd wedi adnabod ymarfer trawma-wybodus fel blaenoriaeth allweddol. Mae'r cydweithio hwn yn cynnig cyfle gwirioneddol i ni ddysgu o brofiadau ein partneriaid, rhannu arferion da, a chydweithio a chyd-lunio camau nesaf.

Yn sgil y gwaith mapio diweddar, mae'n glir ein bod angen cefnogi ein staff i gaffael y ddealltwriaeth, sgiliau a hyder i fod yn drawma wybyddus - a hynny ar draws adrannau'r cyngor. Ein bwriad felly yw datblygu pecyn, gyda chefnogaeth y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, o gyflwyniad sylfaenol i aelodau a gweithwyr rheng flaen, hyfforddiant i reolwyr, a hyfforddiant arbenigol i dimau rheng flaen sy'n gweithio gyda phobl sydd wedi profi trawma. Rydym am ddatblygu pecyn cefnogi a dysgu fydd yn sicrhau dull cyson ar draws y sefydliad a lleihau'r angen i adrannau gomisiynu hyfforddiant yn unigol.

Rydym hefyd yn archwilio opsiynau achredu ffurfiol a allai gryfhau a chefnogi ein hymrwymiad fel sefydliad. Fodd bynnag, rydym yn glir mai'r hyn sy'n bwysicaf yw meithrin diwylliant trawma-wybodus go iawn yn ein gwaith o ddydd i ddydd, ac nid sicrhau bathodyn neu label yn unig.

Felly, er ein bod ar y camau cynnar, mae gennym sail gadarn, partneriaethau cryf yn rhanbarthol, a gwaith cynllunio clir ar droed. Mae'r Cyngor yn ymrwymedig i symud ymlaen tuag at fod yn sefydliad sy'n wirioneddol wybyddus o drawma er mwyn gwneud ein gwasanaethau'n fwy diogel, tosturiol ac ymatebol i bawb, yn enwedig y rhai sydd wedi profi trais a thrawma.

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Elin Walker Jones

Diolch am yr ateb cynhwysfawr, ond gofynnwyd beth mae'r Cyngor yn ei wneud i sicrhau ein bod yn holi ac yn gwrando ar blant a phobl ifanc, er mwyn sicrhau ein bod yn cyfarch yr angen yn fwy nac erioed i ni ddeall effaith hir dymor trawma ar blant ac adnabod cyfleoedd i'w cefnogi gan ymddwyn gydag empathi a dealltwriaeth bob amser.

Ateb yr Is-Arweinydd a'r Aelod Cabinet dros Blant a Chefnogi Teuluoedd Menna Trenholme

Mae'r materion hyn yn holl bwysig ac yn falch am gael y cyfle i'w trafod. Mae'r materion sydd wedi eu codi yn rhai yr wyf yn angerddol amdano ac mae'r Cyngor yn edrych ar sawl maes a dwi yn ei gweld drwy bedair ffrwd. Yn gyntaf rydym yn edrych ar y posibiladau i weithio tuag at achrediad Sir Plentyn Cyfeillgar UNISEF sydd yn seiliedig ar gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar hawliau'r plentyn. Deallaf fod staff wedi bod yn trafod gyda'r

Comisiynydd Plant a byddaf yn cyfarfod efo Cynghorydd Cyngor Caerdydd penwythnos nesaf, gan eu bod yn sir Blentyn Cyfeillgar yn barod. Yn ail mae gwaith arbennig y Fforwm Ieuenctid a'r datblygiadau yn sicrhau ymgysylltu, trafod a gwrandio llais y plant ar waith yn ein sir. Yn drydydd fydd datblygu polisi cynhwysfawr ar lais y plentyn i gael ei fabwysiadu gan y Cyngor yn ei gyfarwydd, ac yn olaf ond nid y lleiaf yw sicrhau ein bod yn datblygu i fod yn sir trawma adnabyddus.

Mae hyn i gyd yn golygu llawer iawn o waith a fydd yn datblygu dros y misoedd nesaf, a gobeithio y bydd gwahoddiad maes o law i chi fod yn rhan o waith y fforwm Ieuenctid er mwyn sicrhau ein bod yn gwrandio, clywed, gweithredu yn dilyn ei llais.

6. Cwestiwn Y Cynghorydd Beca Roberts

A all yr Aelod o'r Cabinet gadarnhau faint o gyllid sydd wedi'i gynhyrchu drwy gytundebau Adran 106 ers Mai 2022, a faint o'r cyfanswm hwnnw sy'n parhau heb ei ymrwymo neu heb ei ddyrannu?

Ateb yr Aelod Cabinet dros Amgylchedd, y Cynghorydd Craig ab Iago

Ers Mai 2022, mae cyfanswm o £348,516 wedi ei gyflwyno i'r Cyngor fel cyfraniadau ariannol yn gysylltiedig â chytundebau a gwblhawyd yn unol â darpariaethau Adran 106 o'r Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 (fel y'i diwygiwyd).

Mae cytundeb Adran 106 yn gcontract cyfreithiol rhwng y datblygwr (neu nifer o fudd-ddeiliad) a'r Cyngor, fel Awdurdod Cynllunio Lleol, sydd yn gweithredu law yn llaw gyda chaniatâd cynllunio ar gyfer datblygiad. Mae cytundebau o'r fath yn ei gwneud yn ofynnol i rwymedigaethau cynllunio penodol gael eu gwneud wrth weithredu ar ganiatâd cynllunio.

Felly mae'r holl gyfraniadau ariannol sydd wedi eu derbyn wedi eu hymrwymo, gan fod cytundebau o'r fath yn benodol yn datgan ac yn dyrannu sut mae'r arian yn cael ei wario.

Gall cyfraniadau fel hyn fod ar gyfer cyfarch anghenion megis addysg, gwelliannau ffyrdd, darpariaeth cyfleusterau chwarae a hynny er mwyn goresgyn effeithiau datblygiad ar yr ardal.

Mae gofynion cyfreithiol yn ymwneud â'r defnydd o gytundebau Adran 106, a gellir ond eu defnyddio os ydynt yn cwrdd â'r profion statudol. Mae'n rhaid i unrhyw rwymedigaeth cynllunio fod yn:

1. angenrheidiol i wneud y datblygiad yn dderbyniol o safbwynt cynllunio;
2. yn uniongyrchol gysylltiedig â'r datblygiad; ac yn
4. gysylltiedig yn deg ac yn rhesymol o ran graddfa a math.

Gellir cadarnhau felly fod yr holl arian wedi ei ymrwymo neu ei ddyrannu.

Cwestiwn Atodol – Y Cynghorydd Beca Roberts

Ymatebwyd gan nodi fod data rhyddid gwybodaeth o Fai 2024 gan y Cyngor yma wedi dangos fod dros £60,000 o gyfraniadau 106 heb ei wario am gyfnodau hir, o gofio fod yr holl gyllid yma wedi ei hymrwymo gofynnwyd sut mae'r Aelod Cabinet yn egluro'r sefyllfa yma a'r camau mae'r Cyngor yn ei gymryd i sicrhau bod yr arian yn cyrraedd cymunedau mewn modd amserol.

Yr Ateb – Aelod Cabinet dros Amgylchedd, y Cynghorydd Craig ab Iago

Mae'r Cyngor wrth gwrs yn trio gwario pres yn amserol ag yn gwneud yn siŵr eu bod yn helpu cymunedau, ond efallai buasai cynnig o gyfarfod i drafod hyd gyda fi a swyddogion yn eich helpu.

7. Cwestiwn Y Cyngorydd Gruffydd Williams

Yn dilyn y ffaith bod erthygl 4 wedi ei ddiddymu gan y Barnwr Ustus Eyre o ganlyniad i'r hyn a ddywedodd "fod yna gamarwain Sylweddol gan Swyddogion y Cyngor hwn", a fedr y Cyngor ymddiheuro i ymgrychwr sydd wedi brwydro mor galed i gael erthygl 4 mewn grym?

Ateb yr Aelod Cabinet dros Amgylchedd, y Cyngorydd Craig ab Iago

Fel Cyngor, rydym yn benderfynol o wneud popeth yn ein gallu i sicrhau fod gan bobl Gwynedd fynediad at dai addas yn eu cymunedau. Dyna pam yr ydym wedi cymryd cyfres o gamau rhagweithiol - gan gynnwys cyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 - i reoli'r nifer sylweddol o gartrefi sy'n cael eu colli i fod yn ail gartrefi neu'n llety gwyliau tymor-byr.

Dangosodd ymchwil cyn cyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 fod 65% o aelwydydd Gwynedd wedi'u prasio allan o'r farchnad dai, gyda'r broblem yn hyd yn oed mwy difrifol mewn cymunedau lle mae cyfran uchel o dai gwyliau.

Fel y bydd yr Aelod yn ymwybodol, mae'r Cyngor hwn wedi arwain y ffordd yn y maes yma gan fod yr Awdurdod Cynllunio cyntaf yng Nghymru i gyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 fel modd o reoli'r defnydd o dai fel ail gartrefi a llety gwyliau. Rydw i'n falch ein bod yn barod i fentro a gwneud popeth yn ein gallu i sicrhau fod gan bobl Gwynedd fynediad at gartrefi addas yn eu cymunedau, yn sicr nid wyf am ymddiheuro am hynny.

Wrth gwrs, rydym yn hynod siomedig gyda phenderfyniad y Barnwr i wrthod ein cais ar lafar am yr hawl i apelio ei ddyfarniad, a bod Cyfarwyddyd Erthygl 4 wedi ei ddiddymu yn ardal awdurdod cynllunio lleol Gwynedd. Byddwn felly'n bwrw ymlaen i gychwyn proses apel ysgrifenedig i'r Llys Apêl i amddiffyn ein penderfyniad i gyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 yng Ngwynedd.

Bydd y cais hwn yn cael ei gyflwyno yn fuan. Gan ein bod yn bwriadu apelio'r penderfyniad, mae'r broses gyfreithiol gysylltiedig yn parhau, ac mae'r achos cyfreithiol hwn yn un byw. Ni fyddai'n briodol i mi roi unrhyw sylw pellach ar yr achos ar y pwynt yma.

Cwestiwn Atodol Y Cyngorydd Gruffydd Williams

Fel un sydd wedi brwydro am flynyddoedd maith i drio sicrhau bod yna newidiadau deddfwriaethol a trethiannol er mwyn cyfyngu ar y niferoedd o dai haf ac unedau gwyliau o fewn ein cymunedau ni, nid dyna'r ateb yr oeddwn yn ei ddisgwyl y cwestiwn oedd ynglŷn â'r mwdwl yn ôl y barnwr fod cam arwain sylweddol wedi bod gan swyddogion y Cyngor yma wrth drosglwyddo gwybodaeth i'r aelodau Cabinet. Gofyn am ymddiheuriad ond i ar ran yr holl ymgrychwr sydd wedi brwydro mor galed oherwydd y cam arwain syweddol yma, nid gofyn am ymddiheuriad am y tai cymunedol. Gofyn am ymddiheuriad yn unol ar gwestiwn gwreiddiol.

Ateb – Aelod Cabinet dros Amgylchedd, y Cyngorydd Craig ab Iago

Dwi wedi ymateb i'r cwestiwn gwreiddiol a ni allaf ddweud mwy na hynny.

8. Cwestiwn Y Cyngorydd Delyth Lloyd Griffiths

Mae'r Cyngor yn berchen ar 39 o fân-ddaliadau gyda nifer ohonynt yn fy ward i yn Rhydymain. Yr wyf wedi cael nifer fawr o etholwyr yn cysylltu â mi yn ystod y flwyddyn yma. Mae cyflwr y tai annedd a hefyd adeiladau fferm angen gwaith sylweddol cynnal a chadw.

Deallaf fod y Cyngor wedi penodi cwmni proffesiynol preifat i asesu'r gwaith sydd angen ei gyflawni. Hoffwn wybod gan Aelod Cabinet, beth yw amserlen y rhaglen waith ar gyfer gwario'r arian sydd wedi ei glustnodi gan y Cabinet ar gyfer gwneud gwelliannau sylweddol ar yr anheddau a hefyd yr adeiladau fferm?

Ateb yr Aelod Cabinet dros Dai ac Eiddo, y Cynghorydd Paul Rowlinson

Hoffwn ddechrau trwy amlygu fod yr arian a glustnodwyd tuag at gyfarch gwelliannau i'r Stad Fân-ddaliadau wedi'i ddyrannu'n benodol ar gyfer uwchraddio safonau'r tai, a hynny fel rhan o Gynllun Gweithredu Tai'r Cyngor. Bydd unrhyw elfennau cynnal a chadw sy'n ymwneud â'r adeiladau fferm yn destun trafodaethau pellach rhwng swyddogion y Cyngor a'r tenantiaid, gan amrywio yn unol â chynnwys y tenantiaethau.

Fe ymgwymerwyd â'r dasg o asesu'r Rhaglen Waith sydd i'w chyfarch fel rhan o'r buddsoddiad ariannol yma gan swyddogion mewnol, gyda chynnwys y rhaglen yn seiliedig ar ddeilliannau arolygon cyflwr mewnol. Nid oes cwmni preifat wedi bod ynghlwm â'r dasg o asesu'r gwaith sydd i'w gyflawni.

O ran amserlen ar gyfer ymgymryd â'r Rhaglen Waith, fe anelir i ddechrau ar wedd gyntaf y Rhaglen yn y flwyddyn newydd, gyda'r Rhaglen yn ei chyfanrwydd wedi ei gosod dros gyfnod o ddwy flynedd.

Mae'r holl denantiaid wedi eu hysbysu o'r ymrwymiad ariannol a wnaed fel rhan o'r Cynllun Gweithredu Tai, ac mae gohebiaeth bellach wedi ei anfon at y tenantiaid hynny fydd yn derbyn gwaith ar eu daliadau fel rhan o wedd gyntaf y rhaglen.

Pe bai gan unrhyw denant bryderon penodol, hoffwn eu hannog i gysylltu gyda'r swyddogion perthnasol yn y Cyngor yn unol â'r drefn arferol.

Cwestiwn Atodol Y Cynghorydd Delyth Lloyd Griffiths

Dwi'n hapus i gael clywed fod pob tenant wedi cael llythyr ym mis Awst, a'u bod yn gwybod yn union yr asesiad sydd wedi ei wneud ar eu cartref nhw a beth fydd y gwaith fydd yn cael ei wneud ar eu cartref, dwi'n edrych ymlaen yn fawr i Ymgynghoriaeth Gwynedd i fod yn cychwyn ar y gwaith yn syth yn Ionawr 2026, ac y bydd y gwaith yn cael ei orffen mewn dwy flynedd. Gofynwyd faint o arian sydd ar gael i wneud y gwaith yma?

Ateb yr Aelod Cabinet dros Dai ac Eiddo, y Cynghorydd Paul Rowlinson

Mae cyllideb o £2.1 miliwn ar gyfer y gwaith, ac mae'r arian yma yn rhan o'r Cynllun Gweithredu Tai sydd yn cael ei ariannu trwy'r premiwm ar ail gartrefi a thai gwag hir dymor.

7. TRETH CYNGOR: HAWL DISGRESIWN I GANIATÁU DISGOWNTIAU A/NEU CODI PREMIWM AR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR

Cyflwynwyd yr adroddiad gan nodi yn unol â'r Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 fod angen penderfyniad blynyddol ar godi premiwm treth cyngor. Eglurwyd os nad oes penderfyniad yn cael ei wneud y buasai gorfodaeth i gynnig disgownt o 50%. Nodwyd y sefyllfa bresennol, sef fod premiwm o 150% ar ail gartrefi a 100% ar eiddo gwag hir dymor, a bod hyn ers Ebrill 2023. Mynegwyd fod yr arian sydd wedi ei godi drwy'r premiwm wedi ei ddefnyddio i gynlluniau tai.

Amlygwyd fod niferoedd tai gwag hir dymor wedi parhau yn uchel, gydag oddeutu 1120 o eiddo gwag hir dymor ym mis Mehefin 2025. Mynegwyd fod yr adran wedi edrych ar brofiadau siroedd eraill a'i fod wedi amlygu yn gryf mai premiwm o 150% sydd fwyaf effeithiol i gael tai

yn ôl mewn defnydd, ac o ganlyniad i hyn nodwyd fod hyn yn un o argymhellion y penderfyniad.

Bu i'r Aelod Cabinet gymryd y cyfle i ymateb i rai sylwadau a oedd wedi ei dderbyn yn ystod y dydd megis pwysleisiwyd nad oes treth cyngor i'w dalu wrth weithio drwy brofiant, ac am 6 mis yn dilyn y penderfyniad. Tynnwyd sylw yn ogystal i'r drefn eithrio sydd bellach mewn lle gan y Cyngor.

Rhoddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Holwyd am bleidleisio ar bob cymal yn unigol, ond eglurwyd o ran y drefn eu bod yn un penderfyniad a bod modd addasu'r cymalau drwy gynnig gwelliant ar y cynnig yn ei gyfanrwydd.

Mynegwyd nad bwriad o godi premiwm ar dai haf oedd rhoi baich ariannol annheg ar unigolion lleol sy'n gosod tai i ymwelwyr ar raddfa fach, ond fod y teuluoedd yma wedi bod profi niwed anfwriadol y penderfyniad a wnaethpwyd heb roi ystyriaeth lawn iddynt, gyda biliau annisgwyl enfawr yn dod o nunlle iddynt. Gofynnwyd am sicrwydd y bydd modd mireinio'r polisi eithrio i gwmpasu'r math o achosion yma a'r fydrer, gan fod rhai o'r rhain yn enghraifft berffaith o dwristiaeth gynaliadwy.

Amlygwyd fod dau beth ar goll o ran gwybodaeth am dai gweigion y cyntaf y rhesymau pam eu bod yn wag ynghyd â'r Polisi Eithrio. Mynegwyd yr angen i fod a pholisi eithrio o'r dechrau un gan fod sefyllfaoedd ac amgylchiadau ble nad oes rheswm dros godi treth megis rhentu ystafelloedd o fewn cartrefi. Ymatebwyd gan nodi fod y Polisi Eithrio mewn lle bellach a bod eithriadau statudol mewn lle ers cyflwyno Treth Cyngor megis unigolion yn mynd i gartrefi gofal. Mynegwyd nad yw'r Gwasanaeth Trethi yn casglu gwybodaeth pam fod eiddo yn wag gan nad oes rheswm iddo gasglu hynny, ond fod yr Adran Tai ac Eiddo yn cynnal gwaith ymchwil i edrych ar hyn ac i weld sut mae modd cynorthwyo pobl i ddod â'r tai yn ôl i ddefnydd.

Nodwyd pryder am godi 150% ar dai gwag gan ei fod yn effeithio ar unigolion sydd yn gweithio i uwchraddio tai ac nac yw 12 mis yn ddigon i gwblhau'r gwaith. Mynegwyd y buasai polisi eithrio sydd yn rhoi caniatâd am estyniad i'r 12 mis statudol yn tawelu meddwl.

Codwyd sylwadau am drethi busnes a'r effaith a fydd yn ei roi ar fusnesau fel gwestai ond nodwyd mai penderfyniad y Llywodraeth yw hon ac nid y Cyngor.

Pwysleisiwyd nad codi arian yw'r bwriad o godi'r premiwm ar dai gwag i 150% ond yn hytrach i geisio dod a thai yn ôl i ddefnydd. Eglurwyd fod staff yr Adran Gyllid ar gael i drafod ac i roi gwrandawriad teg i unigolion i apelio.

PENDERFYNWYD

Cytunwyd ar gyfer blwyddyn ariannol 2026/27:

- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ar ail gartrefi dosbarth A, yn unol ag Adran 12 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid).
- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ac yn CODI PREMIWM O 150% ar ail gartrefi dosbarth B, yn unol ag Adran 12B o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid).
- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt i gartrefi sydd wedi bod yn wag am 6 mis neu fwy ac yn CODI PREMIWM O 150% ar gartrefi sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy, yn unol ag Adran 12A o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. yn cynyddu'r premiwm o 100% i 150%).

8. CYNLLUN GOSTYNIADAU TRETH CYNGOR 2026/27

Cyflwynwyd yr eitem gan nodi fod gofyniad statudol i gyflwyno'r eitem hon yn flynyddol. Eglurwyd mai pwrpas yr adroddiad yw penderfynu ar y trefniadau i weithredu'r cynllun gostyngiadau treth cyngor. Eglurwyd nad oes newid i'r cynllun eleni, ac er hyn fod angen ei gyflwyno i benderfyniad ar gyfer 2026/27. Pwysleisiwyd fod yr adroddiad yn benodol ar gyfer gostyngiad ble mae angen cyrraedd prawf modd gan y gwasanaeth budd-dal ac nid ar gyfer eithriadau eraill megis gostyngiad person sengl.

Nodwyd y penderfyniad.

PENDERFYNWYD

Cytunwyd:

1. Fod Cynllun Lleol Cyngor Gwynedd am y flwyddyn yn cychwyn 1 Ebrill 2026 yn parhau fel ag yr oedd yn ystod 2025/26. Felly, bydd yr amodau canlynol (a – c isod) ynghylch yr elfennau disgresiwn yn parhau:
 - a) gweithredu diystyrwch o 100% i bensiynau anabledd rhyfel, a phensiynau gweddwon rhyfel, ar gyfer pensiynwyr a hawlwr oed gweithio fel ei gilydd.
 - b) Peidio cynyddu'r cyfnodau estynedig o ostyngiadau i bensiynwyr a hawlwr oed gwaith o'r pedair wythnos safonol sy yn y Cynllun Rhagnodedig.
 - c) Peidio cynyddu'r cyfnod ôl-ddyddio i bensiynwyr a hawlwr oed gwaith o'r tri mis safonol sydd wedi'i nodi ar hyn o bryd yn y Cynllun Rhagnodedig.
2. Lle'n briodol, dirprwyo'r grym i'r Pennaeth Cyllid, mewn ymgynghoriad gyda'r Aelod Cabinet dros Gyllid, i wneud mân addasiadau i'r cynllun am 2026/27, ar yr amod na fydd yn newid sylwedd y cynllun.

9. ADRODDIAD PERFFORMIAD BLYNYDDOL A HUNANASESIAD 2024/25

Cyflwynwyd yr adroddiad a oedd yn adrodd ar waith y Cyngor dros y flwyddyn ddiwethaf. Mynegwyd fod adroddiad Cyflawnder drwy ein Dewrder wedi ei gyflwyno yn dilyn creu'r adroddiad hwn ond amlygwyd y bydd y Cyngor yn gweithredu'n llawn ar ganfyddiadau'r adroddiad.

Nodwyd ei bod yn wyrthiol fod y Cyngor wedi cyflawni cymaint wrth ystyried y bwlch ariannol, ond ei fod wedi ymrwmo i warchod gwasanaethau sydd yn cael ei defnyddio'n ddyddiol gan drigolion. Wrth adlewyrchu, mynegwyd fod cymaint i'w adrodd a bod angen rhoi sylw ar bobl ac nid ystadegau. Tynnwyd sylw at amryw o gynlluniau a oedd yn cynnwys Cefnogi Pobl. Tynnwyd sylw at y cynnydd sydd wedi ei wneud i gyfluniau sydd yn mynd i'r afael a thlodi a chostau byw drwy gefnogi hybiau cymunedol a banciau bwyd.

Amlygwyd gwaith Gwynedd Werdd gan amlygu fod llawer o enghreifftiau o staff yn mynd tu hwnt i'r disgwyl ym mhob ardal o Wynedd. Tynnwyd sylw at nifer uchel o grantiau llwyddiannus ac yn benodol £2m i Gymunedau Llechi gyda chynllun Llenni, LleChi sydd yn dathlu treftadaeth llechi.

Pwysleiswyd fod heriau mawr o flaen y Cyngor a bod y sefyllfa ariannol am orfodi penderfyniadau anodd iawn, ond sicrhawyd ei bod am lobio a lleisio anfodlonrwydd am y diffyg buddsoddiad mewn Llywodraeth Leol yn benodol mewn ardaloedd gwledig.

Rhoddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Diolchwyd am yr adroddiad a thynnwyd sylw at nifer o agweddau. O ran teithio nodwyd gyda datblygiadau cenedlaethol - holwyd a fydd y datblygiadau yn cynnwys ardaloedd gwledig fel Pen Llyn. Diolchwyd am y datblygiadau sydd yn digwydd ym Mhenrhos ond nodwyd pryderon am lifogydd sydd ar yr A499 sydd yn ddifrifol ar hyn o bryd. Ymatebwyd drwy nodi o ran y bysus oes mae newidiadau cenedlaethol ond rhaid gweld beth fydd yn cael ei gynnig o ran llwybrau gwledig. Amlygwyd yr angen i wneud gwaith ar yr A499, gan ei fod yn broblem ers blynyddoedd, ac eglurwyd fod galw wedi ei wneud am arian ychwanegol.

Diolchwyd am yr adroddiad cytbwys sydd yn barod i amlygu risgiau. Tynnwyd sylw at ymgysylltu gyda staff a thrigolion gan dynnu sylw at ddau holiadur - Holiadur Staff a Holiadur Data Cymru. Mynegwyd pryderon am y nifer isel o staff yn ymateb i'r holiadur bodlonrwydd staff, ac o ran holiadur data Cymru i drigolion er yr ymatebion yn galonogol fod angen gweld ymatebion i'r holl gwestiynau ac nid i hanner ohonynt. Ymatebwyd drwy nodi fod gwaith angen ei wneud i gael nifer uwch o ymatebion gan staff, ac y bydd fersiwn llawn o ymatebion Data Cymru yn cael ei gylchredeg. Eglurwyd yn ogystal fod ymgynghori yn digwydd ar nifer o lefelau ar draws Cyngor.

Wrth edrych ar Wynedd Ffyniannus, holwyd oes modd cael cadarnhad sut y bydd modd cael canol tref fyrlymus gan eu bod yn llwm ar hyn o bryd. Ymatebwyd drwy nodi fod gwaith i'w wneud a chynlluniau pendant yn ei lle, ond fod gwaith wedi ei wneud yn ogystal.

Diolchwyd i'r Adran Tai ac Eiddo am eu gwaith ar y cyd gyda Chlwyd Alyn i adeiladu tai cynorthwyl yn Stiniog sydd yn llawn pobl leol.

Diolchwyd i'r Aelod Cabinet dros amgylchedd am ei waith i ddod a'r trêrn olaf ar lein y Cambrian yn ôl i ddefnydd.

Mynegwyd diolch am y grantiau bach a gyflwynwyd i Gynghorau Tref a Chymuned y llynedd ar gyfer prosiectau fydd o fudd i'r ardal, gan holi os bydd yr un peth ar gael eleni. Ond hefyd mynegwyd siomedigaeth fod costau toiledau cyhoeddus yn codi a hynny heb amser i Gynghorau Cymuned ymateb. Ymatebwyd gan nodi fod grantiau cymunedol yn dod ôl yn gyda mwy o rybudd ac arian gobeithio, ac o ran y toiledau cyhoeddus eglurwyd fod gohebiaeth gydag addasiadau i'r llythyr cyntaf ar y ffordd.

Amlygwyd nad oes son am achos Ysgol Friars tan dudalen 62 yn yr adroddiad, a eglurwyd fod disgwyliad y buasai i'w weld yn gynt yn yr adroddiad. Yn yr un modd nodwyd o ran cryfderau fod adroddiad Estyn yn amlygu fod y Cyngor yn hyrwyddo Lles Plant yn ôl yn 2024 - a ddylai gael ei gynnwys yng ngoleuni'r achos. Ymatebwyd dros nodi ei fod ei roi mor hwyr yn yr adroddiad yn rhoi'r argraff anghywir ac y dylai fod yn fwy amlwg.

Cofnodwyd fod e-bost wedi ei dderbyn gan Aelodau gan Gylch yr iaith am amharodrwydd o ran arddel enwau Cymraeg ar fapiau. Gofynnwyd am sicrwydd y bydd adrannau'r Cyngor yn dilyn y polisi mai dim ond enwau Cymraeg sy'n cael ei harddel. Ymatebwyd dros holi am esiamplau o adrannau'r Cyngor yn arddel yr enwau er mwyn i'r afael a hyn, ac i bwysleisio fod angen rhoi pwysau gwleidyddol o ran y mapiau ac y bydd diweddariad pan fydd mwy o wybodaeth.

Nodwyd fod dyfodol dwy ysgol yn afantol yn Nyffryn Nantlle a gofynnwyd sut mae hyn am wella'r gymuned a'r defnydd o'r iaith. Eglurwyd fod dyfodol ysgolion yn sensitif ond fod angen bod yn fyw i'r lleihad mewn cyfraddau geni a'i bod yn ddyletswydd ar y Cyngor i edrych ar dyfodol ysgolion i sicrhau fod lefel penodol yn cael ei gyrraedd.

Diolchwyd i staff y Cyngor ac yn benodol staff gofal am eu gwaith yn wyneb heriau anodd sydd yn wynebu'r ddwy adran.

PENDERFYNWYD

Cymeradwywyd a mabwysiadu Adroddiad Perfformiad Blyneddol a Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2024/25.

10. TREFN DATRYS MEWNOL

Cyflwynwyd yr adroddiad gan nodi o fewn y Cyfansoddiad fod trefn datrys mewnol. Cyfundrefn yw hon i ymdrin â sefyllfaoedd, gydag Aelodau yn bennaf, am gwynion lefel isel ble nad yw'n cyfiawnhau mynd at yr Ombwdsmon. Eglurwyd fod y drefn yn ei lle ers 2013 ac

sydd yn ymateb i gwynion ac i gymodi yn dilyn honiad o ddiffyg parch yn y siambrau neu drafodaethau gan amlaf.

Llynedd bu i'r Ombstwmmon gasglu holl drefniadau datrys mewnol ar draws Cymru ac amlygwyd fod gweithredu da yn cael ei wneud yng Ngwynedd ar y cyfan. Amlygwyd y drefn ynh Nghwynedd sef: y cam cyntaf oedd Ymchwiliad a gweld datrysiad rhwydd, yr ail gam oedd i gymodi ar lefel fwy ffurfiol a'r trydydd cam oedd i'w drafod y Pwyllgor Safonau. Nodwyd fod barn Cwnsel yn nodi nad oes rôl i'r Pwyllgor Safonau gan nad oes fframwaith i'r Pwyllgor o ran cymodi ac os y buasai y gwyn yn mynd i'r Ombstwmmon ni fuasai rôl i'r Pwyllgor Safonau gan ei fod yn rhan o'r drefn yn barod. O ganlyniad gofynwyd i gytuno i dynnu rôl y Pwyllgor Safonau o'r trefniadau datrys mewnol.

Nodwyd fod y Pwyllgor Safonau wedi trafod ymateb yn ôl ym mis Tachwedd ac wedi cymeradwyo newid y drefn ac i gael mwy o eglurdeb am achosion o fewn y gyfundrefn.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Gofynwyd am gopi o farn yr Ombstwmmon ac am sylwadau'r Cwnsel. Ymatebwyd drwy nodi ei fod wedi ei rannu yn llawn gyda'r Pwyllgor Safonau a bod crynodeb wedi ei rannu ond fod modd i unrhyw un ddod i mewn i weld y ddogfen gan y Swyddog Monitro, ond eglurwyd fod angen bod yn ofalus o ran ei rannu'n gyhoeddus o ganlyniad i oblygiadau cyfreithiol.

Cyfeiriwyd at Ddeddf Cydraddoldeb gan nodi fod cyfieithiadau o "gender" a "gender identity" wedi ei chyfieithu yn anghywir yn y ddogfen, a bod y Goruchaf Lys edi nodi "gender" a "gender identity" yn ideoleg yn hytrach na ffeithiol. O ganlyniad i hyn nodwyd nad yw'n briodol i gael ei nodi yn y cod ymddygiad a all arwain at Aelodau yn cael ei gyhuddo a'i archwilio o'i dorri mewn gwirionedd wrth weithredu i ddiogelu merched. Gofynwyd penderfyniad pwy yw diffinio os yw Aelod yn torri'r Cod Ymddygiad gan y gall y datganiad uchod arwain at erledigaeth os nad yw'r Aelod yn cyd-fynd a barn neu greddoau'r Swyddog Monitro. Ymatebwyd gan bwysleisio fod y geiriad yn y ddogfen yn cyd fynd a chanllawiau'r Ombstwmmon ond ei fod yn fodlon ei newid os oes angen. O ran dyfarnu pwy sy'n torri'r Cod Ymddygiad, nodwyd ei fod yn disgyn ar y Cod Ymddygiad, y Pwyllgor Safonau, Swyddog Monitro ac y gall y cyhoedd nodi hefyd. Ategwyd drwy egluro mai'r Tribiwnlys sydd yn cael ei gadeirio gan Farnwr sydd a'r gair olaf. Mynegwyd fod y Cod Ymddygiad yn ddogfen fanwl iawn a bod trafodaeth a barn y Swyddog Monitro yn cael ei roi ar lefel broffesiynol gydag egwyddorion cyfreithiol yn ganolog.

Gofynwyd am drefniadau yr Ombstwmmon yng Nghymru gan fod addasiadau o'i gymharu a Lloegr. Eglurwyd fod trefniadau yr Ombstwmmon yng Nghymru a cyfundrefn wahanol, gan amlygu fod penderfyniadau terfynol ar achosion ac apeladau yn cael ei wneud gan y Tribiwnlys.

PENDERFYNIAD

Mabwysiadwyd y Drefn Datrys Mewnol diwygiedig.

11(a) RHYBUDD O GYNNIG GAN Y CYNGHORYDD BECA BROWN

Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig gan y Cyngorydd Beca Brown o dan Adran 4.19 y Cyfansoddiad, ac fe'i heiliwyd. Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w gynnig, gan nodi:-

- Ei bod yn cymryd pentref i fagu plentyn gyda'r bwriad o warchod y plant. Pwysleiswyd fod pawb, yn swyddogion a Chynghorwyd yn rhan o'r pentre' a gyda chyfrifoldeb i ymrwymo i fod yn llais i rai sydd heb lais ac ysgwydd i'r rhai sydd fwyaf bregus.
- Pan mae oedolion yn cam-drin y rhai mwyaf bregus o fewn cymdeithas sef plant ei fod yn chwalu bywydau.
- Pwysleiswyd nad oedolion a fuodd yn ddewr ond y merched ifanc.
- Addunedwyd i ddiogelwch plant wrth galon y gwaith hwn, ac os oes pryder meddwl "think the unthinkable" fel y nodwyd gan Jan Pickles.

- Cynnig yn nodi yn glir mai dim ond dechrau'r gwaith yw cyhoeddi adroddiad a bod agen gweithio gyda'n gilydd i fod yn sir ble mae pobl isio troi at y Cyngor yn ymwybodol fod eu llais yn clywed a bod gweithredu yn digwydd ac i fod y sir mae plant yn ei haeddu.

Mynegwyd cefnogaeth i'r rhybudd gan nodi:-

- Ymddiheurwyd a diolchwyd i'r plant am eu dewrder. Yn anffodus a gyda chalon drom fod y cyngor methu yn ddifrifol mewn nifer o ffyrdd. Nodwyd fod themâu clir o ddiffyg gwrando ar lais plant Mynegwyd fod rhaid bod yn effro a gwybod sut i ymateb yn effeithiol i faterion diogelu.
- Nodwyd yr angen am gynnal hunanasesiad eto gan ein bod fel Cyngor wedi disgyn yn fyr o'n dyletswyddau statudol.
- Mynegwyd yr angen i ail edrych ar brosesau ynghyd ag agwedd y Cyngor i brosesau gan ei fod wedi ei amlygu yn fethiant amlwg yn yr Adroddiad Amddiffyn Plant.
- Pwysleiswyd difrifoldeb yr adroddiad, ac amlygwyd themâu pwysig sydd yn rhedeg drwy'r adroddiad megis methiannau cyson i ddilyn canllawiau amddiffyn plant yn gywir a methiant i adnabod risgiau trosglwyddadwy.
- Nodwyd ymchwiliadau posib pellach a oedd yn cynnwys ymchwiliadau i weld os ymateb y Cyngor yn ddigonol ac amserol ac ymchwilio i rolau asiantaethau eraill yn yr achos.
- Amlygwyd yr angen i edrych ar y berthynas rhwng yr Adran Addysg, Llywodraethwyr Ysgol ac yr Ysgol gan fod hyn wedi methu yn Friars, gan bwysleisio ar sut mae'n edrych yn y byd go iawn a drwy hyn sicrhau fod y diwylliant yn gywir.
- Gofynwyd fod hyfforddiant Diogelu yn cael ei gynnal gan arbenigwyr allanol ac nid yn cael ei wneud yn fewnol.
- Nodwyd fod y Cabinet am fod yn edrych pa ymchwiliadau sydd angen ei gynnal a'u bod yn cael ei gwneud yn annibynnol.
- Pwysleiswyd fod y Cyngor wedi gadael teuluoedd a phlant i lawr ac wedi torri ymddiriedaeth rhieni i anfon eu plant i ysgolion.
- Mynegwyd nad oedd hyn wedi cychwyn yn 2027 ond yn hytrach 44 mlynedd yn ôl pan gychwynnodd weithio yn y maes. Nodwyd fod llawer o bryderon wedi ei amlygu ac nad oedd dim wedi ei wneud er cwynion wedi'i codi.
- Gofynwyd i Jan Pickles ddod i'r Cyngor i gynorthwyo gyda'r ffordd ymlaen.
- Mynegwyd pryder am un blaid yn eistedd ar y Cabinet, am un blaid yn cadeirio mwyafrif o Bwyllgorau Craffu ynghyd â herio perfformiad gan bwysleisio'r angen i wrando yn draws bleidiol.
- Dyletswydd ar yr aelodau i gyd i gydweithio i symud ymlaen o'r bennod ofnadwy yma. Ond fod ffordd hir o'n flaen y Cyngor.
- Diolchwyd i aelodau am godi'r mater heddiw gan nodi pryderon am arafwch wrth ymdrin ar fater ynghyd ar ddiffyg ffocws clinigol ar y gweithdrefnau sefydliadol. Mynegwyd fod hyn yn codi cwestiynau mewn hyder yn arweinyddiaeth y Cyngor.
- Holwyd os oes risg y bydd Llywodraeth Cymru yn rhoi'r Cyngor dan fesurau arbennig o ganlyniad i hyn ac Erthygl 4. Eglurwyd fod y Cyngor yn atebol i Fwrdd Sicrwydd y Llywodraeth sydd wedi bod yn hapus a'r cynnydd sydd wedi ei wneud a bod y cyngor wedi ymrwymo yn llwyr i sicrhau nad yw hyn yn digwydd eto.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

Yn unol â'r Rhybudd o Gynnig a dderbyniwyd oddi wrtho yn unol ag Adran 4.19 y Cyfansoddiad, derbyniwyd y cynnig gan Gyngorydd Beca Brown yn cynnig fel a ganlyn:-

Hoffem groesawu cyhoeddi'r Adolygiad Ymarfer Plant ar Dachwedd 4ydd, gan gofnodi ein diolch dwfn i'r cadeirydd Jan Pickles am ei gwaith gofalus, ac felly hefyd i'r panel ac i Fwrdd Diogelu Gogledd Cymru.

Hoffem nodi teitl yr adroddiad, Sef Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder. Mae'n bwysig ein bod yn cydnabod y teitl bob amser wrth drafod yr adroddiad hwn, gan ei fod yn talu teyrnged gwbl haeddiannol i ddewrder plant - plant oedd i fod yn saff yn eu hysgolion, a phlant ddaeth â blynyddoedd o droseddau erchyll un o ddynion mwyaf grymus y sir yma i ben. Mae'n dyled iddynt yn enfawr. Mae'n meddyliau ni gyda nhw ac rydym yn diolch o waelod calon iddynt am eu penderfynoldeb a'u gwytnwch rhyfeddol.

Ymrwymwn fel cyngor i ddysgu pob gwers a ddaw yn sgil yr adroddiad, ond ymhellach na hynny, ymrwymwn i edrych ar unrhyw faterion perthnasol sydd wedi disgyn tu allan i gylch gorchwyl yr AYP, a oedd yn edrych ar achos y troseddwr hwn yn y cyfnod rhwng 2017 a Medi 2023.

Galwn felly ar y cabinet i ystyried pa ymchwiliadau annibynnol pellach sydd eu hangen er mwyn cyfrach yr hyn sydd yn mynd tu hwnt i ffiniau'r AYP. Rydym yn gwbl effro i'r ffaith fod gwaith pellach i'w wneud, ac yn gofyn i'r Cabinet fynd ati yn ddiymdroi i adnabod yr hyn sydd eto i'w gyflawni.

Mynegwn unwaith eto ein ymddiheuriadau didwyll i'r plant sydd wedi dioddef niwed, a byddwn yn ymroi i droi pob carreg er mwyn sicrhau, hyd orau, ein gallu, fod 'byth eto' yn golygu 'byth eto'.

11(b) RHYBUDD O GYNNIG Y CYNGHORYDD NIA JEFFREYS

Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig gan y Cyngorydd Nia Jeffreys o dan Adran 4.19 y Cyfansoddiad, ac fe'i heiliwyd. Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w gynnig, gan nodi:-

- Ei fod yn rhybudd hunaneboniadwy sydd wedi ei lunio yn ddawnus gan aelod arall o'r Cyngor a gofynnwyd am gefnogaeth ar y cynnig.

Mynegwyd cefnogaeth i'r rhybudd gan nodi:-

- Fod y ffeithiau dangos cynnydd pryderus a bod ffactorau cymdeithasol megis unigedd yn chwarae rhan amlwg.
- Pwysleiswyd fod rôl allweddol i'r Cyngor i rymuso pobl ac anogwyd y Cyngor i weithio partneriaid megis ysgolion, elusennau a mudiadau cymunedol i gryfhau ymateb a chefnogaeth i drigolion Gwynedd.
- Tynnwyd sylw at 2 gorff pwysig cefn gwlad sydd yn cynnig cefnogaeth yn benodol i amaeth a busnesau lleol.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

Yn unol â'r Rhybudd o Gynnig a dderbyniwyd oddi wrtho yn unol ag Adran 4.19 y Cyfansoddiad, bydd y Cyngorydd Nia Jeffreys yn cynnig fel a ganlyn:-

Cynnig bod y Cyngor:

1. Yn nodi: bod ffigyrau hunanladdiad yng Nghymru sydd wedi eu cofrestru yn 2024 yn 15.7 mewn 100,000 person a'r ffigwr yma'n dangos cynnydd, gan mai 14.0 mewn 100,000 oedd y nifer yn 2023. Mae nifer o ffactorau yn gysylltiedig efo hunanladdiad, gan gynnwys: tlodi, diweithdra, problemau iechyd meddwl a chorfforol, galar, camdriniaeth, unigedd, problemau perthynas, camddefnyddio alcohol a sylweddau ac ati.

Nodwn hefyd mai hunanladdiad yw prif achos marwolaeth pobl ifanc i fyny at 35 oed yn ôl yr elusen Papyrus, oherwydd nad yw pobl ifanc yn marw o achosion eraill yn aml iawn.

Dynion canol oed rhwng 30-44 oed yng Nghymru sydd fwyaf tebygol o ladd eu hunain. Roedd 76% o'r marwolaethau gan hunanladdiad yn ddynion. Mae perthynas rhwng tlodi a hunanladdiad, efo 15.8 mewn 100,000 o hunanladdiadau yn digwydd mewn ardaloedd

difreintiedig, ac 8.6 mewn 100,000 yn yr ardaloedd lliaf difreintiedig. Mae 126.7 mewn 100,000 yn ddi-waith.

Mae modd atal hunanladdiad, ac mae cefnogaeth ar gael.

2. Yn credu: Bod hawl gan bobl Cymru i fyw mewn cymunedau sy'n rhydd o ofn a stigma sy'n cael eu cysylltu ef hunanladdiad a hunan niwed. Credwn fod bod hawl gan bobl Cymru gael eu grymuso a'u cefnogi i gyrchu a chynnig cymorth pa le bynnag mae ei angen (Llywodraeth Cymru, 2025).

Mae gennym oll rol, bob un ohonom, yn unigolion a sefydliadau, i gefnogi'r rhai sy'n cael eu heffeithio gan hunanladdiad. Credwn fod rôl gan y Cyngor i gydweithio efo efo rhanddeiliaid eraill, i weithredu i atal hunanladdiad, gan leihau stigma, a chynnig cefnogaeth. Credwn fod rol gan y Cyngor i gymryd camau penodol i warchod ein pobl ifanc, gan eu grymuso i edrych ar ôl eu hunain ac eraill.

Egwyddorion - Strategaeth Atal hunanladdiad Llywodraeth Cymru (Dealltwriaeth: strategaeth atal hunanladdiad a hunan-niweidio):

1. Hunan-niweidio a hunanladdiad yw busnes pawb, ac mae pawb yn gallu gwneud gwahaniaeth gyda'r hyfforddiant a'r gefnogaeth gywir.
2. Rhaid bod yn glir pwy sy'n arwain ac yn gyfrifol am bob cam gweithredu yn y strategaeth.
3. Mae'r ffocws ar atal, gan nodi risgiau'n gynnar a chynnig cymorth priodol i gadw pobl yn ddiogel.
4. Dylai gwasanaethau fod yn deg ac yn hygyrch i bawb, gan ddileu rhwystrau sy'n effeithio ar wahanol grwpiau.
5. Mae angen canolbwyntio ar grwpiau sydd mewn perygl uwch, gan ddarparu cymorth cymesur a phriodol.
6. Dylai unrhyw un allu cael cymorth ar unwaith ('dim drws anghywir') heb orfod ailadrodd eu stori.
7. Rhaid gwrando ar leisiau pobl â phrofiad byw a chyd-gynllunio gwasanaethau sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.
8. Dylai'r strategaeth gefnogi'r Gymraeg, gan sicrhau bod pobl yn cael gofal yn eu hiaith heb orfod gofyn.
9. Rhaid i'r camau gweithredu fod ar sail tystiolaeth ac yn glir eu canlyniadau.
10. Dylai'r gwaith fod yn ystyriol o drawma, gan ddarparu gofal tosturiol ac empathetig.
11. Mae'n bwysig mynd i'r afael â stigma, gan hyrwyddo dealltwriaeth a thosturi.
12. Dylid mabwysiadu dull sy'n seiliedig ar hawliau, gan ddiogelu hawliau pob unigolyn.
13. Rhaid i'r strategaeth gwmpasu pob oedran, gan sicrhau bod cymorth ar gael i bawb o fabanod i bobl hŷn.
14. Dylid cydnabod y ffactorau cymdeithasol ac economaidd sy'n dylanwadu ar iechyd a lles.
15. Dylid ystyried rôl technoleg ddigidol, lle y gall wella canlyniadau neu gynaliadwyedd.
16. Rhaid sicrhau bod cyllid ac adnoddau ar gael, gan brofi pa gamau sy'n realistig o fewn yr adnoddau presennol.

3. Galwaf ar fy nghyd Aelodau i gefnogi'r cynnig.

(a) Bod y Cyngor yma yn datgan cefnogaeth gadarn i egwyddorion Strategaeth Atal hunanladdiad Llywodraeth Cymru ac yn cefnogi gwaith y Cabinet i sefydlu strategaeth ar gyfer Cyngor Gwynedd.

(b) Dylai aelodau wneud popeth yn eu gallu i sicrhau fod y Cyngor yn gweithredu polisiâu sy'n cefnogi unigolion, yn atal hunanladdiad, gan rymuso strwythurau'r Cyngor,

(c) Mae'n cefnogi cyfleoedd yn yr ysgolion i drafod hunanladdiad fel agwedd ar drafodaeth iechyd meddwl, yng nghyd destun addysg bersonol, rhyng-berthnasol a chymdeithasol, gan arfogi ein disgyblion i edrych ar ôl eu hunain a phobl eraill mewn modd sensitif, gan athrawon sy'n cael y gefnogaeth, goruchwyliaeth a'r hyfforddiant briodol i ddarparu addysg o'r math.

Dechreuodd y cyfarfod am 1.30yp a daeth i ben am 5.30yp.

CADEIRYDD